

هوش هیجانی و هیجان خواهی در دختران فراری و غیر فراری

Emotional intelligence and sensation seeking in Runaway and Non-Runaway Girls

بهمن شفیعی^۱، حمزه فرهادی نیا^۲

Abstract

The present study was designed to compare the emotional intelligence and sensation seeking in Runaway and Non-Runaway Girls in Kermanshah. In according to this, A sample of 30 runaway girls who were referred to Kermanshah Province Welfare centers were selected. 50 Non-Runaway Girls also were selected by using multi-stage random sampling method as controls. Emotional Intelligence Questionnaire (BAR -ON) and Zuckerman sensation seeking was administered for two groups. Results showed significant differences between runaway and non runaway groups in emotional intelligence. runaway girls scored significantly higher in emotional intelligence. But, There was not any significant differences between runaway and non runaway groups in sensation seeking.

Keywords: runaways, girls nonvolatile
Sensation seeking Emotional Intelligence

چکیده

این پژوهش با هدف مقایسه هوش هیجانی و هیجان خواهی در دختران فراری و غیر فراری در شهر کرمانشاه انجام شد. بدین منظور، تعداد ۳۰ نفر از دختران فراری که به مراکز بهزیستی استان کرمانشاه ارجاع داده شده بودند، به شیوه نمونه گیری در دسترس برای شرکت در پژوهش حاضر انتخاب شدند. همچنین، ۵۰ نفر دختر غیر فراری با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی چند مرحله‌ای به عنوان گروه کنترل پژوهش انتخاب شدند. پرسشنامه هوش هیجانی بار-آن و پرسشنامه هیجان خواهی زاگرن برای هر دو گروه اجرا گردید. یافته‌های به دست آمده از این پژوهش نشان داد که هوش هیجانی دختران غیر فراری از دختران فراری بیشتر است اما بین هیجان خواهی این دو گروه تفاوتی معناداری مشاهده نشد.

واژه‌های کلیدی: هوش هیجانی، هیجان خواهی، دختران فراری، دختران غیر فراری

۱- دانشجوی مقطع دکترای رشته روانشناسی عمومی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی جهاد دانشگاهی تهران

۲- کارشناسی ارشد روان شناسی تربیتی دانشگاه خوارزمی (تربیت معلم تهران)

مقدمه

نوجوانان به دلیل دوره‌ی خاص رشد خود با رویدادهای بسیاری روبه‌رو می‌شوند. آنان می‌بایست راه‌حل‌هایی برای حل مشکلات و مقابله با آن‌ها بیابند. تغییرات عمیق و تحولات سریع دوران نوجوانی از یک طرف و بحران‌های اجتماعی و شبکه‌ی ارتباطی خانوادگی و اجتماعی از سوی دیگر، زمینه‌ساز بروز تنیدگی‌های زیادی در نوجوانان می‌شود (آقا محمدی و همکاران، ۱۳۹۰). گرچه همه‌ی انسان‌ها در این زندگی در برابر مسائل، مصائب و مشکلات و انواع فشارهای روانی به درجات مختلفی از خود فرار می‌کنند. اما فرار از خانه واکنشی است منفی که به سرعت برنامه‌ریزی می‌شود و عواقب ناخوشایند و غیرقابل‌جبرانی را به وجود می‌آورد. فرار از خانه به خصوص برای دختران در جامعه ایرانی به دلیل معیارها، هنجارها و ارزش‌های دینی، خانوادگی و اجتماعی یک آسیب و مسأله اجتماعی محسوب می‌شود.

پدیده فرار دختران از خانه نوعی رفتار سازش‌نا یافته است که در فرآیند آن نوجوان به منظور رهایی از مشکلات موجود در خانه یا به خاطر جاذبه‌های بیرون از خانه، بدون اجازه والدین یا سرپرست قانونی خود از خانه را ترک می‌کند. پژوهش‌ها نشان داده‌اند، انتقاد کردن از دختران نوجوان و خرده‌گیری زیاد از کارهای آنان و همچنین سوء استفاده جنسی در دوران کودکی‌شان و تنبیه‌های شدید در محیط خانواده (کارتز و کارتز، ۱۹۹۰؛ مک‌کارتی^۱، هاگان^۲، مارتین^۳، ۲۰۰۲، به نقل از پرهیزگار، ۱۳۸۵)، طرد، انزوا، فقدان کنترل و کم‌ارزشی در محیط خانواده (وایت‌بک^۴ و سیمون^۵، ۱۹۹۰؛ پاورز^۶، ۱۹۹۰؛ کید^۷ و کرال^۸، ۲۰۰۲، به نقل از پرهیزگار، ۱۳۸۵)، آزار جنسی، جسمی و خشونت خانوادگی (آندرس-لمی و همکاران، ۲۰۰۵)، شرایط نامساعد درون خانه (لویس^۹، ۱۹۹۲) از جمله عواملی است که باعث فرار دختران از خانه می‌شود.

معمولاً نوجوانانی که از خانه فرار می‌کنند، بلوغ شخصیتی^{۱۱} و استدلال منطقی ندارند و تصمیم‌گیری لحظه‌ای از خود نشان می‌دهند (کشاورزی، ۱۳۸۵). از جمله ویژگی‌هایی که در دختران فراری یافت می‌شود بالا بودن هیجان‌خواهی و پایین بودن هوش هیجانی در این دختران است (ریو، ۲۰۰۱؛ ترجمه‌ی سیدمحمدی، ۱۳۸۴).

بار-آن^{۱۲} (۲۰۰۰) در الگویی که از هوش هیجانی به دست می‌دهد فقط روابط درونی فرد با خودش و دیگران را مورد توجه قرار نمی‌دهد، بلکه عناصری چون سازش^{۱۳}، تحمل فشار^{۱۴} و اخلاق عمومی^{۱۵} را نیز از عوامل تشکیل‌دهنده هوش هیجانی می‌شمارد و معتقد است، بالا بودن هوش هیجانی موجب سازگاری بیشتر فرد و حفظ سلامت روانی می‌گردد. اوگینسکا - بولیک (۲۰۰۵)، نشان داده است که افراد دارای هوش هیجانی بالاتر، استرس و مشکلات سلامتی کمتری دارند. از نظر وی هوش هیجانی نقش پیشگیری‌کننده‌ای در مشکلات سلامتی و بویژه افسردگی دارد. هوش هیجانی با بهبود سریع‌تر خلق منفی ناشی از تصمیم‌گیری غلط (سودالیس^{۱۶} و همکاران، ۲۰۰۷)، احساس شادی و نیز چهار بعد از پنج عامل بزرگ شخصیت همراه است (کامورو- پروموزیک^{۱۷} و همکاران، ۲۰۰۷).

در ارتباط با ویژگی‌های فردی، شواهد حاکی از وجود آسیب‌ها و آسیب‌پذیری روانی متعدد در دختران فراری است، برای نمونه شخصیت سستیزه‌جو^{۱۸}، خودپنداره ضعیف و نیاز شدید به دوست داشتن، شخصیت ضداجتماعی^{۱۹} و روابط بین‌فردی ضعیف (کوستا و مک‌کری، ۱۹۹۲)، خود-ناتوانی (کوستا و مک‌کری، ۱۹۹۲)، وابسته و تکانشی بودن، تحمل کم در برابر ناکامی و گوشه‌گیری (گلدبرگ، ۱۹۷۲، به نقل از کوستا و مک‌کری، ۱۹۹۲)، عزت‌نفس پایین و مردود بودن و هیجان‌خواهی (کوستا و مک‌کری،

¹ Kurtz & Kurtz

² Macarthy

³ Hagan

⁴ Martin

⁵ White-Beck

⁶ Simons

⁷ Powers

⁸ Kidd

⁹ Kral

¹⁰ Lewis

11 Mature personality

12 Bar - On

13 Compromise

14 Pressure

15 Public Ethics

16 Sevdalis et al.

17 Chamorro-Premuzic et al.

18 Militant character

19 Antisocial personality

ابزار

۱- هوش هیجانی بار- آن (۲۰۰۰)

پرسشنامه خودگزارشی هوش هیجانی بار - آن یک پرسشنامه مداد کاغذی است که ۹۰ ماده دارد. آزمودنی باید به هر یک از ماده‌های پرسشنامه که در یک مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت^۴ (از ۱ تا ۵) تنظیم شده است، پاسخ گوید. حداقل و حداکثر نمره در این مقیاس ۹۰ تا ۴۵۰ است (بار- آن، ۲۰۰۰). این پرسشنامه شامل ۱۵ مؤلفه هوش هیجانی است که شامل: خودآگاهی هیجانی، خودابرازی، عزت‌نفس، خودشکوفایی، استقلال، همدلی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، روابط بین‌فردی، واقع‌گرایی، انعطاف‌پذیری، حل‌مسأله، تحمل فشار روانی، کنترل تکانش، خودبینی و شادمانی است. سموعی (۱۳۷۹) پایایی این ابزار را از طریق محاسبه‌ی آلفای کرونباخ در بین دانشجویان، ۰/۹۳ گزارش نمود. میزان پایایی مناسب در روش‌های دیگر سنجش پایایی ۰/۸۰ گزارش شده که در پژوهش سموعی، پایایی به روش زوج و فرد ۰/۸۸ اعلام گردید. ضمناً در پژوهش حاضر ضریب پایایی به روش آلفای کرونباخ برابر ۰/۸۹ محاسبه گردید.

۲- مقیاس هیجان‌خواهی زاگرم (۱۹۷۸)، به نقل از محوی شیرازی).

این مقیاس شکل خلاصه شده از فرم پنجم هیجان‌خواهی زاگرم است که در سال ۱۹۷۸ تهیه شده و یک پرسشنامه ۴۰ ماده‌ای با دو گزینه است که یک نمره کلی و ۴ نمره برای زیر مقیاس‌ها بدست می‌دهد و هر زیر مقیاس دارای ۱۰ ماده است. مقیاس کلی ۴۰ ماده‌ای در شکل پنجم، قابلیت اعتبار درونی مناسبی در محدوده ۰/۸۳ تا ۰/۸۶ و برای زیر مقیاس‌های ماجراجویی (۰/۸۱)، هیجان‌زدگی (۰/۸۷)، تجربه‌جویی (۰/۷۹)، ملال‌پذیری (۰/۸۰) تنوع‌طلبی (۰/۸۷) را نشان داده است. ضریب پایایی نمره کلی ۰/۷۸۱ و خطای استاندارد کل تست برابر با ۲/۹۲ است (زاگرم، ۱۹۷۸ به نقل از محوی شیرازی). در پژوهش حاضر ضریب پایایی این آزمون با استفاده از آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۶ محاسبه گردید.

(۱۹۹۲) به عنوان ویژگی‌های روانی غالب در افراد فراری مطرح شده‌اند.

هیجان‌خواهی براساس متوسل‌شدن به دزدی، شنیدن موسیقی با صدای بلند، رانندگی با سرعت زیاد، روابط جنسی بی‌پروا، سیگارکشیدن و مصرف داروهای غیر مجاز برای کسب برانگیختگی (آرنت^۱ و بل جنلسون^۲، ۱۹۹۳؛ ترجمه‌ی آقا محمدیان، ۱۳۸۶)، خستگی از کارهای یکنواخت، برانگیختگی بیشتر خود از طریق تجربه‌های هیجان‌زا (زاگرم،^۳ ۱۹۹۴)، درگیری در فعالیت‌های پرخطر (ریو، ۲۰۰۱؛ ترجمه‌ی سیدمحمدی، ۱۳۸۴)، میل به پذیرش مخاطره‌های جسمی، اجتماعی، قانونی و مالی (لگراند و همکاران، ۲۰۰۷؛ به نقل از عسگری، عنایتی، عسگری و روشنی، ۱۳۹۰) مشخص می‌شود.

سؤالی که در این پژوهش مطرح است، این است که آیا بین هوش هیجانی و هیجان‌خواهی دختران فراری و دختران غیرفراری ۱۲-۱۸ ساله استان کرمانشاه تفاوت معنادار وجود دارد یا نه؟ برای پاسخگویی به سؤال فوق دو فرضیه پژوهش مطرح می‌شود.

۱- بین میزان هوش هیجانی دختران فراری و غیرفراری تفاوت معنادار وجود دارد.

۲- بین میزان هیجان‌خواهی دختران فراری و غیرفراری تفاوت معنادار وجود دارد.

روش

پژوهش حاضر از نظر هدف یک پژوهش بنیادی و از نظر شیوه گردآوری داده‌ها یک مطالعه توصیفی (علی-مقایسه‌ای) است. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی دختران فراری استان کرمانشاه هستند. نمونه مورد مطالعه در این پژوهش ۳۰ نفر از دختران فراری است که به مرکز بهزیستی استان کرمانشاه ارجاع داده شده و به صورت نمونه-گیری در دسترس انتخاب شدند. ۵۰ دختر غیرفراری نیز با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای به عنوان گروه کنترل انتخاب شدند.

1 Arant

2 Bell Jenelson

3 Zuckerman

4 likert

یافته‌ها

جدول ۱.

میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمره کسب شده در متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	حداقل نمره	حداکثر نمره
هوش هیجانی	فراری ۲۶۴ غیرفراری ۲۸۳	فراری ۴۰/۴۴ غیرفراری ۳۸/۸۵	فراری ۲۱۰ غیرفراری ۲۱۳	فراری ۳۲۶ غیرفراری ۳۲۸
هیجان خواهی	فراری ۱۸/۰۳ غیرفراری ۱۷/۹۶	فراری ۱/۷۳ غیرفراری ۱/۶۷	فراری ۱۵ غیرفراری ۱۵	فراری ۲۲ غیرفراری ۲۳

لازم به ذکر است که چون دو گروه آزمودنی از لحاظ دو متغیر همزمان مقایسه می‌شوند برای مقایسه آن‌ها از تحلیل واریانس چند متغیری^۱ استفاده می‌شود.

جدول ۲.

نتایج تحلیل واریانس چند متغیری بین متغیرهای هوش هیجانی و هیجان خواهی در دختران فراری و غیرفراری

آزمون‌ها	ارزش	F	df	خطا df	Sig
اثر پیاپی	۰/۰۵۲	۲/۱۳۱	۲	۷۷	۰/۰۱۲**
لامبدای ویلکز	۰/۹۴۸	۲/۱۳۱	۲	۷۷	۰/۰۱۲**
تی هوتلینگ	۰/۰۵۵	۲/۱۳۱	۲	۷۷	۰/۰۱۲**
روی	۰/۰۵۵	۲/۱۳۱	۲	۷۷	۰/۰۱۲**

** معناداری همبستگی در سطح ۰/۰۱ و دو دامنه

* معناداری همبستگی در سطح ۰/۰۵ و دو دامنه

همانطور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود چهار آزمون تحلیل واریانس چند متغیری از لحاظ آماری معنی‌دار است. این نتایج بیانگر آن است که دو گروه آزمودنی‌ها حداقل از جهت یکی از متغیرها با یکدیگر تفاوت معنی‌دار دارند. به منظور بررسی این تفاوت تحلیل واریانس یک متغیری در درون تحلیل واریانس چند متغیری مد نظر قرار گرفت. نتایج این تحلیل در جدول ۳ نشان داده شده‌اند.

جدول ۳.

نتایج تحلیل واریانس یک متغیری مربوط به هوش هیجانی و هیجان خواهی در دختران فراری و عادی

متغیرها	MM	DF	MS	F	SIG
هوش هیجانی	۶۵۰۰/۷	۱	۶۵۰۰/۷	۴/۳	۰/۰۴۱*
هیجان خواهی	۰/۱۰۱	۱	۰/۱۰۱	۰/۰۳۵	۰/۸۵*

** معناداری همبستگی در سطح ۰/۰۱ و دو دامنه

* معناداری همبستگی در سطح ۰/۰۵ و دو دامنه

¹ MANOVA

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود بین هوش هیجانی دختران فراری و هوش هیجانی دختران غیر فراری تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($F=4/3, P<0/05$). به عبارتی هوش هیجانی دختران فراری کمتر از هوش هیجانی دختران غیرفراری است. اما بین هیجان‌خواهی دختران فراری و هیجان‌خواهی دختران غیرفراری تفاوت معنی‌داری وجود ندارد ($F=0/035, P<0/05$).

بحث

هدف پژوهش حاضر بررسی تفاوت بین هوش هیجانی و هیجان‌خواهی دختران فراری و دختران غیرفراری ۱۲ تا ۱۸ ساله بود. نتایج پژوهش نشان داد که بین هوش هیجانی دختران فراری و هوش هیجانی دختران غیرفراری تفاوت معنی‌داری وجود دارد. به عبارتی هوش هیجانی دختران فراری کمتر از هوش هیجانی دختران غیرفراری است. اما بین هیجان‌خواهی دختران فراری و هیجان‌خواهی دختران غیرفراری تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

با توجه به یافته‌های پژوهش، فرضیه اول پژوهش مبنی بر وجود تفاوت بین هوش هیجانی دختران فراری و عادی، تأیید می‌شود. بدین معنا که هوش هیجانی دختران غیرفراری بیشتر از هوش هیجانی دختران فراری است. این نتایج با یافته‌های پژوهش (بار-آن، ۲۰۰۰؛ محمدخانی ۱۳۸۶؛ به نقل از آقا محمدی، کجیاف، نشاط دوست، عابدی، کاظمی و صادقی، ۱۳۹۰) همسو و همخوان است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که هوش هیجانی مجموعه‌ای از توانایی‌ها، قابلیت‌ها و مهارت‌هایی است که فرد را برای سازگاری با محیط و کسب موفقیت در زندگی تجهیز می‌کند.

فرضیه دوم تحقیق مبنی بر وجود تفاوت بین میزان هیجان‌خواهی دختران فراری و هیجان‌خواهی دختران عادی، تأیید نشد. بر اساس این یافته می‌توان گفت که هیجان‌خواهی به طور مثبتی با درگیری در تعاملات اجتماعی مرتبط است و نیز چندین مطالعه که با استفاده از نمونه‌های دانشجویی و افراد جوان نشان داده‌اند که نمرات هیجان‌خواهی به طور مثبتی با تعداد دوستان صمیمی ارتباط دارد و نیز اینکه افراد بسیار هیجان‌خواه دوستی‌های جدیدی را پایه‌گذاری می‌کنند و دوستان

سابق را از طریق خودافشایی و تشویق خودافشایی در دیگران، نگه می‌دارند. علاوه بر این، افرادی که تعداد ارتباطات اجتماعی بیشتری دارند شرایط ناخوشایند کمتری را تجربه می‌کنند (رد، ۲۰۰۹)، بنابراین این امکان وجود دارد که رفتار هیجان‌خواهانه می‌تواند حمایت‌گر باشد چرا که این ویژگی می‌تواند منجر به حمایت اجتماعی بیشتری شود که این نیز به نوبه خود منجر به انطباق روانشناختی می‌گردد (آرنت، ۱۹۹۴). بنابراین هیجان‌خواهی می‌تواند پیامدهای مثبت و یا پیامدهای منفی داشته باشد. فرار از خانه یا عدم فرار از خانه، هر دو می‌توانند نوعی هیجان‌خواهی باشند. در نتیجه یکسان بودن سطح هیجان‌خواهی دختران فراری و غیر فراری قابل انتظار است.

در نهایت مشاهده گردید که بین دختران فراری و غیرفراری از لحاظ هیجان‌خواهی بودن تفاوت معناداری وجود ندارد اما در سازه هوش هیجانی دختران غیرفراری از هوش هیجانی بیشتری برخوردار بودند. این نتیجه می‌تواند بیانگر آن باشد که گرچه نوجوانان فراری به همان اندازه افراد غیرفراری هیجان‌خواه هستند، اما به دلیل آنکه آنان به میزان بیشتری از فعل و انفعالات هیجان‌مدار منفی نظیر عدم درگیری رفتاری و مصرف مواد استفاده می‌کنند، در نهایت نمی‌توانند به گونه‌ای سازگارانه با شرایط استرس زای خانوادگی کنار آیند و راه حل ناسازگارانه فرار را برمی‌گزینند. به این ترتیب به نظر می‌رسد اگر چه دختران فراری نیز به اندازه دختران غیرفراری هیجان‌خواه هستند، اما از آنجا که شرایط خانوادگی نابسامان آنها تا حدی از کنترل ایشان خارج است و تلاش آنها به منظور کنار آمدن با این شرایط از طریق استفاده از راهبردهایی نظیر حمایت اجتماعی وسیله‌ای و هیجانی، مقابله فعال، برنامه‌ریزی، تفسیر مجدد مثبت و رشد و غیره نتیجه‌ای در بر ندارد دختران فراری با درماندگی و تمرکز بر هیجان‌ات خود و مصرف مواد در برابر این شرایط واکنش نشان می‌دهند. درک این پدیده روشن است؛ عدم موفقیت آنان در کنار آمدن با مشکلات تنها به خود این دختران بستگی ندارد. در حقیقت، بخشی از منبع مشکلات آنها، همان خانواده‌هایی است که دختران غیرفراری با استمداد از آنها با مشکلات مقابله می‌کنند و از این‌رو، حمایت‌طلبی دختران فراری از چنین خانواده‌هایی بی‌نتیجه است و نیز شبکه دوستان این افراد نیز اغلب متشکل از کسانی است که بزهکار بوده یا خودشان فراری به شمار می‌آیند. با توجه به این نتایج به نظر

- عسگری، پرویز؛ عنایتی، میر صلاح الدین؛ عسگری، مانا و روشنی، خدیجه. (۱۳۹۰). مجله اندیشه و رفتار، دوره پنجم، شماره ۲۰، تابستان ۱۳۹۰.
- مارشال ریو، جان. (۲۰۰۱). انگیزش و هیجان. ترجمه یحیی سیدمحمدی، تهران: موسسه نشر ویرایش.
- محوی شیرازی، مجید. آماده‌سازی و هنجاریابی مقدماتی آزمون هیجان‌خواهی زاگرمین. موسسه تحقیقاتی علوم رفتاری سینا روان (روان تجهیز).

منابع انگلیسی

- Andres-Lemay, V. J., Jamieson, E. and MacMillan, H. L. (2005). Child abuse, Psychiatric disorder and running away in a community sample of women. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 50, 684-689.
- Arnett, J. (1994). Sensation seeking: A new conceptualization and a new scale. *Personality and Individual Differences*, 16, 289-296.
- Bar-on, R. Parker, D. A. (2000). The hand book of Emotional Intelligence; Theory, Development, Assessment and application at home, School and work place. Sanfrancisco.
- Chamorro-Premuzic, T., Bennett, E., and Furnham, A. (2007). The Happy Personality: Mediation Role of Trait Emotional Intelligence. *Personality and Individual Differences*, 42, 1633-1639.
- Costa, P. T., McRae, R. R. (1992). Four ways five factors are basic. *Personality and Individual Difference*, 13, 653-665.
- Lewis, M. (1992). Child and adolescent Psychology. A comprehensive test book, London, Kowkab Publisher.
- Oginska-Bulik, N. (2005). Emotional Intelligence in the Workplace: Exploring Its Effects on Occupational Stress and Health outcomes in Human Service Workers. *International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health*, 18, 63 - 68.
- Reed, E., Amaro, H., Matsumoto, A., & Kaysen, d, (2009). The relation between interpersonal violence and substance use among a sample of university student: Examination of the role of victim and percept. *Personality and Individual Differences*, 15, 289-296.
- Sevdalis, N., Petrides, K.V., and Harvey, N. (2007). Trait Emotional Intelligence and Decision-related Emotions. *Personality and Individual Differences*, 42, 1347-1358.
- Zuckerman, M. (1994). Behavioral expressions and biosocial bases of sensation seeking. Cambridge: Cambridge University Press.

می‌رسد که درک پدیده فرار در دختران فراری نیازمند توجه به علل اجتماعی نیز هست و تنها با اتکاء به ویژگی‌های فردی نظیر هوش هیجانی و هیجان خواهی، نمی‌توان به خوبی ابعاد آن را شناخت. با این توصیف به نظر می‌رسد احساس درماندگی حاصل از شرایط روانی اجتماعی، یک مفهوم کلیدی در تبیین چگونگی روابط مکانیزم‌های بین‌فردی هیجان‌مدار باشد؛ شرایطی که در آن، فشار عوامل موقعیتی حداکثر، تسهیلات محیطی حداقل، حمایت اجتماعی ناکارآمد، و ظرفیت فرد عمدتاً هیجانی است. محدودیت‌های پژوهش حاضر عبارتند از: کم بودن حجم نمونه دختران فراری مورد بررسی که قابلیت تعمیم نتایج را محدود می‌سازد؛ استفاده از پرسشنامه به جای مصاحبه که امکان ردیابی پاسخ‌های داده شده و علل احتمالی آنها را به حداقل می‌رساند؛ تعداد زیاد سؤالات که سبب دشواری در جلب همکاری آزمودنی‌ها به ویژه در گروه دختران فراری شد و یکی از علل کاهش حجم نمونه، همین تعداد سؤالات به کار رفته در ابزار سنجش و عدم همکاری آزمودنی‌ها بود.

منابع فارسی

- آقا محمدی، سمیه؛ کجیاف، محمدباقر؛ نشاط دوست، حمیدطاهر؛ عابدی، احمد؛ کاظمی، زینب و صادقی، سعید. (۱۳۹۰). اثربخشی آموزش خودکارآمدی بر روابط اجتماعی دختران فراری: پژوهش مورد منفرد مجله روان‌شناسی بالینی- سال سوم، شماره ۲ (پیاپی ۱۰).
- آقا محمدیان، حمیدرضا. (۱۳۸۶). رابطه بین پایگاه‌های هویت و فرار دختران از خانه. مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران سال سیزدهم، شماره ۲.
- پرهیزگار، مصطفی. (۱۳۸۵). شناسایی عوامل موثر بر فرار دختران و بررسی رابطه این عوامل با اختلالات روانی آنان در استان خوزستان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- سموعی، راحله. (۱۳۷۹). ترجمه و هنجاریابی مقدماتی آزمون هوش‌هیجانی بار- آن. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان.
- طهرانی‌زاده، مریم؛ رسول‌زاده طباطبایی، کاظم؛ آزادفلاح، پرویز (۱۳۸۴). بررسی مقایسه‌ای نگرش‌های ناکارآمد در دختران فراری و غیرفراری. فصلنامه رفاه اجتماعی، سال پنجم، شماره ۲۰۵-۱۹، ۲۲۴.
- ع. کشاورزی، محمد. (۱۳۸۵). مسائل جوانان و نوجوانان. تهران: انتشارات روزبهان.